

Однос морала као специфичног вредносног критеријума који се примењује на људске поступке и праксе и политике као једног од видова тих пракси одувек је интригирао истраживаче и теоретичаре политике. Када је реч о унутрашњој политици државе, тај однос је, сагласна је већина њих, у античко доба имао карактер чврстог и неупитног савезништва. У практичној памети или разборитости (*phronesis*), том органону политике као практичне филозофије или филозофије о људским стварима, истина се, изриче Аристотел у својој

Ником

аховој етици

, поклапа са

етички

исправним хтењем. Како је поред "добра" и "опште користи", правда била трећи велики циљ политике, политика, етика и право, према античким назорима, сачињавали су јединствену целину. Тако схваћена, политика је, тврди Љубомир Тадић, код старих народа служила врлини, одгајању карактера. "Она је у

етици

и педагогији у ширем смислу имала своју норму" (курзив М. Р.).

Епоха ренесансе доноси радикалну редеофиницију концепције и праксе државне политике, па и места морала у њој. Од Макијавелија наовамо *etos* у унутрашњој политици престаје бити критичко мерило за

kratos

. Његово место у политичком животу заузима ренесансна

virtu

, срчаности одважност, а место "практичне памети" такозвани "државни ум" (

ragione di stato

), или "државни разлог" који постаје врховни критеријум државне политике као политике моћи. Стицање и одржање моћи, дакле, постали су првенствени циљеви политике, а моћ као таква доминантна политичка вредност. Са Макијавелијем, сматра се, стојимо на прагу модерног доба. Оштрица његове мисли, тврди Касирер, пресекла је све нити којима је у претходним поколењима држава била повезана у органску целину човековог постојања. "Политика је изгубила везу не само с религијом и метафизиком, већ и са свим другим облицима човековог

Шта нам руско-украјински рат говори о моралу у међународној политици?

Пише: Мирјана Радојичић
недеља, 12 јун 2022 13:49

етичког

и културног живота. Она стоји сама, у празном простору"(курзив М. Р.).

Оно што је унутардржавној политици својствено, дакле, тек од раздобља рађања грађанског друштва – раскидање у античко доба успостаљеног савезништва с моралом, односно индиферентност према моралним категоријама, њено ситуирање, ничеански говорећи, с оне стране добра и зла – односе *међу државама* као јединицама политичког активизма историјски узев карактерише, сматра се, одувек.

Место *etosa* у међународној политици је, тврде зналци, одвајкада заузимао на различите начине конципиран и именован *државни интерес* и тежња ка надмоћи над другим државама за чију реализацију морална каквоћа употребљених средстава није била ни од каквог већег, а немоли пресудног значаја. Јер, разјашњава амерички политиколог и дипломата Џорџ Кенан, "морални принципи имају своје место у срцу појединца и у обликовању његовог понашања, било као грађанина, било као државног функционера. (...) Али, када понашање појединца бива пропуштено кроз машинерију

политичке организације и када се стопи са понашањем милиона других појединаца да би нашло свој израз у акцијама владе, тада оно претрпи темељан преображај и за њега престају да буду релевантни морални појмови."

Продор моралне реторике у међународно-политички дискурс: украјински случај

Претходни увиди нису, међутим, могли да запрече повремене продоре морално интониране реторике у међународно-политички дискурс који су се збивали углавном онда када је таквом реториком требало закамуфлирати, политичким идеализмом "импрегнирати" оне стварне, реал-политичке, односно интересне мотиве поступања држава у њиховим спољним политикама. Јер, реализам у међународним односима се, примећује поодавно Џон Миршајмер, тешко "продаје" јавности.

Крај 20. и прве деценије 21. века испоручили су мноштво примера реторичке морализације међународне политике, првенствено оне којој су правац одређивале земље западне Европе и САД. Тај подужи низ започет је првим Заливским ратом, настављен агресијом НАТО-пакта на СРЈ, потом ратом против Авганистана, након њега другим ратом у Заливу, па ратом против Либије... Најновија карика у том ланцу је текући руско-украјински рат на истоку Европе.

Одмах по његовом отпочињању, уз масивне пошиљке оружја Украјини, што је пошиљаоце фактички учинило странама у рату, земље ЕУ и САД посежу за опсежним економским и финансијским санкцијама против Русије и моралним легитимизовањем тих својих поступака пред домаћом и светском јавношћу. Јер, санкције су, изриче портпарол ЕУ Петер Стано, "*par excellence* морално питање". Габриел Ескобар, амерички изасланик за Западни Балкан, у њима види "акт моралног отклона од агресорске политике Русије". Као такве, оне су, према речима председника Словеније Борута Пахора, "морални императив".

Није требало чекати ни колико је потребно да се искључе микрофони у које су ове високопарне поруке изречене, да у њима садржани морални резон, суочен са економском ценом коју би његово практиковање испоставило државама практикантима, почне да уступа место "прозаичном" интересном. Тако, рецимо, уместо најављене потпуне забране увоза руске нафте као кључног дела санкција Русији чијом реализацијом би били тешко угрожени и економски интереси земаља које би му прибегле, чланице ЕУ на иницијативу Мађарске почињу да разматрају, а потом цела два

месеца бучно разрађују "компромисни план" за увођење забране увоза само нафте која из Русије стиже танкерима, а да се и даље несметано од ње купује она која у централну и западну Европу стиже копненим нафтоводима.

Образлажући ову нападну "моралну" флексибност у приступу ствари коју је сама Унија дефинисала као пресудну за економско сламање Русије и њено онеспособљавање за наставак рата, председница Европске комисије Урсула фон дер Лајен у интервјуу за једну британску телевизију каже: **"Ако ми у потпуности, данас, прекинемо да купујемо руску нафту, он (председник Русије Владимир Путин) ће вероватно ту нафту коју не прода Европској унији пребацити на светско тржиште где ће цене скочити и за њу ће добити још већи новац. То ће додатно попунити његову војну касу. Ми морамо да размишљамо стратешки о том питању"**.

Следећи корак "ове мудре бриселске сове могао би бити предлог да се одмах попије сва руска вотка, како председник Русије Владимир Путин не би могао ускоро да заради на њој још више", подругљиво коментарише ово бизарно становиште високи руски званичник Дмитриј Рогозин.

"Пацијенти на нафтној дијализи", како амерички енергетски експерт Фидел Гајт дефинише земље западне Европе и САД, неће, разуме се, попити сву руску вотку, али ће, судећи према оном што се нашло у ових дана усвојеном "шестом пакету санкција против Русије", већина њих бар до краја текуће године обезбеђивати себи неопходну "нафтну терапију" која ће наставити да им пристиже са "агресорског" истока Европе и продужава живот једној конзумеристичкој и хедонистичкој цивилизацији "на издисају". О моралним реперкусијама тог нимало стидљивог пристанка још увек се не изјашњавају ни они традиционални "усамљени гласови" са Запада. Његову "савест" у вези са овом ствари, рекло би се, много више оптерећује могућност да вишемесечни препори међу Европљанима до којих је она довела угрозе представу о јединству ЕУ, него да наруше уверљивост и конзистентност њеног декларативно моралног становишта по овом питању.

Примери моралне недоследности се нижу

Једнаку меру међународне моралности ЕУ и САД демонстрирају и на питању послератне обнове разорене Украјине. Тако на састанку са колегама из Европске уније немачки министар финансија Кристијан Линднер изјављује да не би требало да буде заједничког задуживања за финансирање тих радова. Десетак дана пре тога, наиме, поменута Фон дер Лајен представила је планове за дугорочну обнову Украјине, израђене по моделу Европског плана економског опоравка након пандемије Ковида-19.

"Морам јасно да кажем да за Немачку кредит попут 'The Next Generation EU' не долази у обзир", разјаснио је Линднер након реченог састанка, додајући да је отворен за разговоре о задуживању како би се Украјини гарантовали зајмови на индивидуалној основи с чланицама ЕУ. Свака од њих би, дакле, руковођена сопственим "државним разлогом", пре него моралним мотивима одлучивала да ли ће, када и с колико финансијских средстава помоћи украјинско "дизање из пепела". И на план краткорочне помоћи Украјини пакетом од девет милијарди евра, који је Фон дер Лајен том приликом представила, Линднер ставља привремену "рампу" у виду захтева да се претходно прецизно разјасне техничке појединости за тај пакет.

Једино према чему Немачка нема никаквих задршки је, што је и било за очекивати, солуција заплене руске имовине како би се из ње финансирала обнова Украјине, уз здраворазумску Линднерову опаску да би притом било неопходно разликовати приватну

од државне имовине.

Интересни мотиви надвладавају моралне и када се заподене прича о уласку Украјине у ЕУ који је на почетку рата дефинисан као један од приоритета Уније, "скандализоване" злим украјинским удесом. Данас, међутим, након више од сто дана борби иза којих та унесрећена земља остаје сва у рушевинама, заједница европских држава не види у њој добродошлог члана. "Подржавамо Украјину на путу ка ЕУ", рећи ће ових дана Фон дер Лајен, наглашавајући да "наши стандарди и услови у процесу приступања морају бити испуњени. За Украјину неће бити нити пречица нити изузећа, али колико брзо ће тај процес за њих трајати зависи како од саме Украјине тако и од наше подршке", поручује именована.

"Ни Хелсинки не поздравља уступке на путу Украјине ка Европској унији", каже финска премијерка Сана Марин у интервјуу за један тамошњи портал. „Не мислим да треба да правимо изузетке за Украјину, неопходно је да се испуне критеријуми који су важили и за друге државе апликанте”, децидна је дотична. Сличног је мишљење и високи службеник у француском Министарству спољних послова задужен за европска питања Клеман Бон, који најављује да процес придруживања Украјине Унији "може трајати петнаест до двадесет година".

Из етичке перспективе занимљив је и начин на који земље Уније и САД настоје да "скрате" пут свог штићеника до жељеног циља – већ поменути континуираним испорукама наоружања које крај рата одлажу унедоглед и драстично редукују изгледе да Украјина уопште изађе из њега као држава макар и у значајно редефинисаним границама. Јер, смисао те "помоћи" није у победи Украјине, већ у очајнички прижељкиваном поразу Русије у текућем рату.

Није без речите "моралне" поруке ни чињеница да се у убојитим поклон пошиљкама налази углавном застарело и слабо ефикасно оружје још из времена СССР-а, које више штете наноси цивилима, него војницима, а да компензацију за њега у виду новог и савременог оружја за своје испражњене војне магацине забринуте земље "дародавци" већ почињу да потражују од Немачке и САД-а.

Шта нам руско-украјински рат говори о моралу у међународној политици?

Пише: Мирјана Радојичић
недеља, 12 јун 2022 13:49

